

Ötekileştirmenin Öteki Yüzü: Yeteneğin Cinsiyete Karşı Yenilgisi

The Other Side of Othering: The Defeat of Talent against Gender

Burcu Seher ÇALIKOĞLU¹

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, burcu.calikoglu@idu.edu.tr

Öz

Ötekileştirme, kabul edilmiş normlardan saptığı algısına dayalı olarak bir bireyin veya topluluğun başka bir kişi, grup veya toplum tarafından dışlanması durumudur. Bu sürecin sonunda birey; kültür, ekonomi, hukuk, politika, eğitim ve sağlıkla ilgili olmak üzere toplumsal sistemlerin bir kısmının veya tamamının dışında kalmasına neden olabilmektedir. Günlük yaşamda; cücelik, cimrilik veya anoreksiya gibi yetersizliğin ön planda olduğu gruplar, bir insanda bulunması gereken özelliklerin eksikliğine referans verilerek ötekileştirilmektedir. Bir diğer yandan, bir nedeni “üst düzey yetenek”, ikinci nedeni “kız çocuğu olmak” olan bireyler dışlanma halini nasıl yaşamaktadır? Bu durum karşısında hangi stratejileri izlemektedirler? Ve bu stratejiler, çevrenin algısını ve tutumunu değiştirmede başarılı sayılabilir mi?

Bu üç soru, eldeki çalışmanın temel problemlerini oluşturmaktadır. Problemlerin cevapları, özel yetenekli kız çocuğunu ana karakter olarak işleyen iki roman üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Bu romanlar Harper Lee'nin “Bülbülü Öldürmek” ve Muriel Barbery'nin “Kirpinin Zarafeti” eserleridir. Anlatı modeline bağlı olarak gerçekleştirilen içerik analizi sonuçlarına göre, karakterlerin yaşadıkları ötekileştirme özel gereksinimli diğer çocukların yaşayabileceği ötekileştirme türleri ile benzerlik göstermesine rağmen; ötekileştirme nedenleri ve içerikleri bakımından bazı farklılıkları barındırmaktadır. Ötekileştirme karşısında karakterlerin verdiği tepkiler, (a) anlık ve (b) uzun vadeli olmak üzere iki başlıkta incelenmiştir. Tepkilerinin çevrenin kendilerine karşı tutum ve algılarını değiştirmede yeterli olduğu sonucuna varılamamıştır, ancak karakterlerin elde ettiği deneyimlerin kendilerinde bir değişim yarattığı ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli Kız Çocuğu, Ötekileştirme, Ötekileştirme Karşıtı Tepki, Bülbülü Öldürmek, Kirpinin Zarafeti

Abstract

Othering is the exclusion of an individual or community by another person, group or society based on the perception of deviation from accepted norms. At the end of this process, the individual may be excluded from all social systems, including culture, economy, law, politics, education and health. In daily life, groups in which inadequacy is at the forefront such as dwarfism, meanness or anorexia are marginalized by referring to the lack of their required features. Well, how do individuals whose one reason of being "high-level of talent" and the second reason is "being a girl" experience the state of exclusion? What strategies do they follow in this situation? Are these strategies considered successful in changing the perception and attitude of the environment toward them?

These three questions constitute the main problems of the current study. The answers to the problems are tried to be explained through two novels that treat the gifted girl as the main character. These novels are Harper Lee's *To Kill a Mockingbird* and Muriel Barbery's *The Elegance of the Hedgehog*. According to the results of the content analysis carried out by the narrative model, although othering as a type experienced by the gifted characters is similar to others with special needs; there are some differences in terms of reasons and the content of marginalization. The reactions of the characters against otherism were examined under two headings: (a) instant and (b) long-term responses. In the end, it could not be concluded that their reactions were sufficient to change the attitudes and perceptions of the environment towards them, but it was stated that they created a great change in themselves.

Keywords: Gifted Girls, Otherism, Response to Otherism, To Kill a Mockingbird, The Elegance of the Hedgehog

¹ ORCID NO: 0000-0002-4085-8330.

1. GİRİŞ

Dışlanmak, temel olarak dışarıda tutulmak, bir yere veya topluluğa alınmamak anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, t.y.). Ötekileştirme, karşımıza dışlanma konusunda daha da özelleşen bir kelime olarak çıkmaktadır. Bir kişinin veya grubun çoktan kabul edilmiş normdan saptığı algısına dayalı olarak, başka bir kişi, grup veya toplum tarafından dışlanmasıdır. Saçların doğuştan bembeyaz oluşu, cücelik, zeka yetersizliği, aşırı mükemmeliyetçilik veya aneroksiya gibi ortalamanın dışında kalan bireyler, dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Zayıfı temsil eden yetersizlik grubunda yer alan bireyler; geçmişten günümüze uçurumdan aşağıya atılmış, ormana terk edilmiş, evden dışarı çıkarılmamış veya istenmedik işlerde kullanılmışlardır (Yıldız ve Tutuk, 2017). Yetersizliğin ön planda olduğu gruplar var olması beklenen insan özelliklerinin eksikliğine referans verilerek dışlanmaktadır.

Özel yetenek için özü yakalayan en çağdaş tanım Columbus grubu (1991) tarafından “üst düzey bilişsel yeteneklerin ve yoğun duyguların birleşerek alışılmışın dışında iç deneyim ve farkındalık yarattığı eş zamanlı olmayan gelişim” şeklinde yapılmıştır (Akt: Morelock, 1992). Bu çocuklar kendilerini özellikle, okumayı erken yaşta kendi kendine sökmeye (Brown & Rogan 1983, Gross, 1999); uzay, robot, tarih öncesi arkeoloji, entomoloji, paleontoloji gibi üst düzey bilim alanlarına çok erken yaşta ilgi duyma (Baum, 1986, Harrison, 1999) şeklinde göstermektedir.

Özel yetenekli kız çocukları, bir yanıyla yetenekleri nedeniyle avantajlı diğer yanıyla toplumsal cinsiyet normlarından etkilenmesi sebebiyle dezavantajlı bir gruptur. Örneğin, erkekler için “zeki” kavramı kullanılırken, kızlar için daha ziyade “akıllı, çalışkan” gibi kavramların tercih edildiği gözlemlenmiştir (Solano, 1976). Bu durum, kız çocuklarının özel yetenekli olarak tanımlanabilmesinde ilk engeli teşkil etmektedir. Büyük ölçüde, üstün zekalı ve yetenekli çocukların eğitim hizmetlerine ulaşımı öğretmenlerin algılarına bağlıdır. “Fark etme” veya “aday gösterme” olarak adlandırılan bu aşama, cinsiyet yargılarına takılı kalarak bir şekilde aşılamamış olacaktır. İkinci bir engel, erkek öğrencilerin daha fazla eğitim hizmeti almakta olmasıdır. Sınıf içi etkileşimde, öğretmenler üstün yetenekli erkeklerden üstün yetenekli kızlara göre daha fazlasını bekleme ve onlarla daha fazla etkileşim kurma eğilimindedir (Cooley, Chauvin ve Karnes, 1984).

Bundan daha karamsar bir tablo, özel yetenekli kız çocuklarının kendilerine ilişkin düşünce, algı ve yorumlarının toplum yargısından bağımsız olmadığıdır. Üstün yetenekli kızların eşit performans gösterebilir dahi matematikteki yeteneklerini hafife alırken dil sanatlarındaki yeteneklerini daha yüksek algılama eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. (Tirri & Nokelainen, 2010). Siegle ve Reis (1998), üstün zekalı ve yetenekli olarak tanımlanan dördüncü ila sekizinci sınıf arasındaki 5.385 öğrenci arasında; erkeklerin başarılarını yetenekli olmalarına, başarısızlıklarını da yeterince çaba göstermemelerine atıfta bulduklarını; kızların ise, başarıları için çaba ya da şans faktörlerini neden olarak gösterirken, başarısızlıkları için yeterince yetenekli olmadıklarına neden gösterdiklerini gözlemlemiştir. Siegle ve Reis (1998), öğretmenlerin üstün yetenekli kızları üstün yetenekli erkeklerden daha çok çalışkan ve daha kaliteli iş üreten olarak algılamalarına rağmen, erkeklere hala daha yüksek notlar verdiklerini tespit etmişlerdir. Durumu aileler açısından inceleyen çalışmalar (Parsons ve ark. 1982, Phillips 1987) ise, çocukların benlik algıları üzerinde, ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerine ilişkin inançlarının, çocukların kendilerinin gösterdikleri performanstan çok daha büyük bir etkiye sahip olduğunu fark etmişlerdir. Özet olarak, özel yetenekli kız çocukları kendileri ile ilgili algılarını öğretmen veya ailelerinin algıları ile tanımlamaktadırlar.

Özel yetenekli kız öğrencilerin, özel yetenekli erkek öğrencilerle karşılaştırıldığı çalışmalarda gözlemlenen haksız durumun benzeri, özel yetenekli olarak tanımlanmamış kız öğrencileri ile karşılaştırma yapan çalışmalarda da gözlemlenebilmektedir. Klein ve Zehms

(1996), 3., 5. ve 8. sınıflardaki 104'ü üstün zekalı ve yetenekli, 30'u teşhis edilmemiş 134 kız öğrencinin benlik kavramına ilişkin puanlarını inceledikleri bir araştırmada, sekizinci sınıftaki üstün yetenekli kızların, aynı sınıftaki üstün yetenekli olmayan kızlara göre, okul durumu ve popülerlik alanlarında çok daha olumsuz bir benlik duygusuna sahip olduğunu gözlemlenmiştir. Birçok çalışma, özel yetenekli kız çocukların cinsiyetçi kalıp yargılar, düşük özgüven ile başarı korkusunun güçlü bileşimi ile büyüdüklerinde özel yetenekli yetişkinlere dönüşmesine engel olduğunu ileri sürmektedir (Card, Steel & Abeles, 1980; Hollinger & Fleming, 1992; Hollingworth, 1942; McCormick ve Wolf, 1993; Reis & Callahan, 1989).

Kalıp yargıların bu denli güçlü olduğu meselesi, kalıp yargılar konusunun çalışıldığı makalelerde tercih edilen kelimelerden dahi anlaşılabilir. Çoğu çalışma isminin “gender differences” veya “sex differences” şeklinde geçmesi, ötekileştirme durumunun cinsiyet farklılıkları şeklinde benimsendiğini göstermektedir (Siegle, & Reis, 1994; Siegle & Reis, 1998; van der Sluis, Derom, Thiery, Bartels, Polderman, Verhulst & Boomsma, 2008). Cinsiyet perspektifinden yapılan karşılaştırmalı araştırmalarda gözlemlenenler, cinsiyet farklılığı olarak mı değerlendirilmelidir, yoksa bir yanlılık olarak mı? *Farklı* kelimesinin oldukça *masum* ve *doğal* çağrışımları bulunurken, “yanlılık” kelimesi daha insanın kendi algısına ve kültür etkisine açık olduğunu itiraf edicidir.

Aile olsun, okul atmosferi olsun yaşanan durumu betimleyebilecek sıfat “farklı” yerine “öteki” olmalıdır. Farklı ve öteki olma arasındaki farkı belirleyen, bireyin hangi düzlemde değerlendirildiğidir; bir diğer deyişle mesafenin dikeyde mi yatayda mı açıldığı sorusuna verilen cevaptır. Erkek diliyle üretilen toplum içinde, özellikle Simone de Beauvoir “Kadın: İkinci Cins” adlı kitabını orijinal dilde 1949 yılında yayımladığından bu yana, erkeklere nazaran daha az maaş aldıkları, daha uzun süreli çalıştırıldıkları, ev sorumluluklarının paylaşımında daha fazla yük edindikleri, iş ve ev yaşamında daha fazla zorbalıkla mücadele etmek zorunda bırakıldıklarını gösteren istatistikler ve çalışmalar, kadınların *öteki* olarak konumlandığını pek çok kez pekiştirmiştir (Bayoğlu, 2010, Enarson, 2012, Hacker, 1951, Tunç-Subaşı, 2020, Kapancı, 2016, Kaplan ve Kaplan, 2020, Lundberg & Frankenhaeuser, 1999, Nochlin, 1999, Murphy & Graff, 2006, Parpart, 1993, Webb, 1891). Kadın olma ve öteki olma arasındaki ilişki daha alışlageldik iken, kadın ve yetenekli olmanın birleşimi ile öteki olma arasındaki ilişki daha kapalıdır. Özellikle, ötekilik meselesini aşmada;

- (a) cinsiyetin yeteneğe baskın çıkabilip çıkamadığı,
- (b) baskınlık durumunda bunun ne derece gerçekleşebildiği,
- (c) baskın değil ise, buna karşı nasıl bir tavrın geliştirilebileceği

soruları bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda, zincirleme sorular, alan yazının pek az yer verdiği sorulardır. Ötekiliğin aşılmasında yeteneğin ne kadar güçlü gelebileceği sorusuna cevap verememektedir. Bu noktada, yüzümüzü edebiyata dönmek var olan boşluğu bir nebze doldurmaktadır. Edebiyat, karakterleri ayrıntılı bir şekilde çizebilmesi ile ötekileştirme konusuna dair inceliklerin daha rahatlıkla gözlemlenebiliyor olmasını sağlayabilmektedir.

Bu soruların cevapları, özel yetenekli kız çocuğunu baş karakter olarak ele alan iki romanın analizi üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Harper Lee'nin “Bülbülü Öldürmek” ve Muriel Barbery'nin “Kirpinin Zarafeti” adlı eserler temel alınarak, çalışmada üç araştırma problemi benimsenmiştir. Bunlar:

Araştırma Problemi 1: “Bülbülü Öldürmek” ve “Kirpinin Zarafeti” adlı romanların baş kahramanları olan özel yetenekli kız çocukları nasıl ötekileştirilmektedir?

Araştırma Problemi 2: “Bülbülü Öldürmek” ve “Kirpinin Zarafeti” adlı romanların baş kahramanları olan özel yetenekli kız çocukları, ötekileştirme karşısında nasıl tepki vermektedir?

Araştırma Problemi 3: “Bülbülü Öldürmek” ve “Kirpinin Zarafeti” adlı romanların baş kahramanları olan özel yetenekli kız çocuklarının ötekileştirilmeleri karşısında geliştirdikleri tepkiler sayesinde çevre davranış değişimi göstermekte midir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden anlatı araştırma deseni tercih edilmiştir. Anlatı araştırma deseni de bir olay dizisi ve bu dizinin bir anlamı meydana getirdiği durumlarda kullanılmaktadır. Gürbüz ve Şahin (2016), hikâyelerin, sembolik ve duygusal olarak güçlü olması nedeniyle araştırmalarda bir yöntem olarak kullanılabilceğini ifade ederken, Merriam (2015) anlatıların nitel çalışmalarda veri kaynağı olarak kullanılmasının popüler hale geldiğini vurgulamaktadır. Çalışmanın amacına hizmet edebilecek teknik içerik analizidir. İçerik analizi, incelenen bir dokümanda önceden hazır olarak bulunmayan boyutların ortaya çıkarılmasına destek olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2003 s. 255).

2.2. Örneklem

Bu çalışmanın örneklem grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Örneklem için ölçüt, dezavantajlı bir grup olan özel yetenekli kız çocukların başkarakter olduğu klasik romanlardır. Roman seçiminde dışarıda tutulan kriterler, romanın fantastik edebiyat türünde yazılmış olması, kahramanlarının yetişkin veya erkek olarak betimlenmiş olması ve kitabın sadece yabancı dilde yayımlanmış olmasıdır. “Harry Potter” roman dizisinin Hermonie’si özel yetenekli bir kız çocuğudur, ancak fantastik edebiyata özgü bir karakterdir. Jane Austen’in “Yargı ve Gurur” adlı eserinin Elizabeth Bennet’i özel yeteneklidir ancak yetişkin bir kadını portre etmektedir. Dünya Edebiyatından, Christopher Paul Curtis’in “The Mighty Miss Malone” veya Trenton Lee Stewart’ın “The Mysterious Benedict Society” adlı eserleri kız özel yetenekli çocukları karakterize etse de, romanlar Türkçe diline henüz çevrilmemiştir. Buna dayanarak, tercih edilen eserler; Harper Lee’nin *Bülbülü Öldürmek* ve Muriel Barbery’nin *Kirpinin Zarafeti* olarak belirlenmiştir.

İki roman, kahraman, aile, tema, zaman/mekan, bakış, duygusal yoğunluk ve mücadele konularında ortaklıklar taşımaktadır. Bu ortaklıklar alt başlıklar altında açıklanmıştır:

(a) Kahramanlar:

Altı yaşında özel yetenekli olan Scout, annesini kaybetmiştir, babası avukattır, kasabada sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi yüksek bir ailede yetişmektedir. Babası Atticus, abisi Jem, ev hizmetlerini yerine getiren Calpurnia ile yaşamaktadır. Atticus, evdeyken genellikle gazete okuyor veya çocuklarıyla ilgileniyordur. İdealist bir avukattır. Evde Scout ve abisi Jem’in ayrı odaları vardır. Scout, okumayı kendi kendine sökmüş, bağımsız, meraklı, sorgulayan, açık sözlü, bedensel hareketlerini rahatlıkla yapabilmek için erkek gibi giyinen, henüz toplum baskısını tanımayan ve okul eğitimini sevmeyen bir çocuktur. Arkadaşları abisi Jem, kasabaya yazları gelen Dill’dir.

On iki yaşında olan Paloma’nın ise, annesi edebiyat alanında doktora yapmış bir ev hanımı, babası işleri çok yoğun olan bir politikacıdır. Ablası, felsefe alanında doktora eğitimini sürdürmektedir. Evde, anne, baba ve ablası ile beraber yaşamaktadır. Aile içi yaşamda, akşam yemeklerinin birlikte yenmesi gibi geleneklerinin sürdürülmesine dikkat ediliyor olsa da, Paloma için bu yüzeysel bir yaşamı tarif etmektedir, çünkü Paloma içe dönük ve derindir.

Paris'te ne aristokrat ailelerin konakladığı apartmanda ne de iyi bir eğitim aldığı ve başarılı olduğu kolejde arkadaşı vardır. İlerleyen zamanlarda, apartmanlarına yeni taşınan Japon mühendis Kakuro ve apartman görevlisi Renee ile arkadaşlığı başlayacaktır.

(b) Tema : Aile, yakın çevre ve okul ile ilişkileri

(c) Mekan/Zaman: Scout (Amerika-Alabama'da bir kasaba/ 1960'lar), Paloma (Fransa- Paris şehrinde bir apartman/ Modern çağ)

(d) Bakış: Scout ve Paloma'nın gözünden

(e) Duygusal Yoğunluk:

- büyüklerin dünyasında yalnızlık
- ortalamayı kabullenmeme

(f) Mücadele: Büyüklerin dünyasında kendi doğal halleri ile kabul almak

2.3. Veri Toplama Araçları

Her iki romanda yer alan diyaloglar, olaylar, durumlar ve sözel olmayan davranışlar araştırmanın verilerini oluşturmaktadır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Sözü edilen araştırma problemlerinin incelenmesi amacıyla, Sel Yayıncılığın 2014'te yayımladığı "Bülbülü Öldürmek" ile Kırmızı Kedi Yayınevi'nin 2014'te yayımladığı "Kırpınin Zarafeti" adlı eserler elde edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Kitaplar, eş zamanlı okunarak, belirlenen temalar etrafında karşılaştırmalı bir şekilde çalışılmıştır. Araştırma soruları ışığında okunurken, sorulara cevap olabilecek yere denk gelindiğinde altı çizilmiş ve araştırma soruları ile ilgili notlar alınmıştır. Sözü edilen notların tutulması için ayrı bir okuma defteri tutulmuştur. Bu defter, (a) durum, (b) ötekileştirme yapılan karakterin adı, (c) ötekileştirme yapan karakterin adı, (d) söz mü eylem mi? (e) sözeylem tipi, (f) bir diyalog ise cümeler, bir davranış ise eylemler, (g) sayfa no ile (h) açıklama şeklinde kategorilere bölünmüştür. Ardından, kitapların her ikisinden elde edilen notların, açıklamaların ve kitaplarda altı çizilen yerlerin tamamı, bütünü görebilmek amacıyla Excel dosyasına aktarılmıştır.

2.6. Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Çalışmanın güvenilirlik ve geçerliliğini artırmak amacıyla dört yola başvurulmuştur: (1) Daha önce yazar tarafından okunmuş olan romanlar, belli aralıklarla iki kez yeniden okunmuştur. İlk okuma, özel yetenekli kız çocuklarının hangi durumlar karşısında hangi tepkileri verdiğine ilişkin cevapları bulmak; ikinci okuma ise bu cevaplar üzerinde daha derin analizler yapmak içindir. (2) Romanlardan biri, bir başka gönüllü araştırmacı tarafından daha okunmuştur. İki analiz arasındaki benzerlik ve farklılıklar incelenmiştir. (3) Araştırma sorularına cevap vermede yardımcı olan söz ve eylemlerin tamamı bulgular kısmına yazılmıştır. Yer verilen diyaloglar için kitaptan direkt alıntı yapılmıştır. (4) Benzer temalı iki roman seçilerek, veri kaynakları artırılmış; çalışmanın konusu karşılaştırmalı bir işleme sokulmuştur. Çalışmanın etik kurul onayı 13.12.2021 tarihinde 2021/87 protokol no ile alınmıştır.

3. BULGULAR

“Bülbülü Öldürmek” adlı eserde, Amerika’nın güneyinde haksız yere tecavüzle suçlanan siyahi bir vatandaşın öyküsü anlatılmaktadır. “Bülbülü Öldürmek” deyimindeki bülbül, suçu veya günahı olmayan aksine yararı olan insanları; öldürmek kelimesi ise cezalandırmak anlamını taşımaktadır. Romanda bu konuya; “Bülbüller yalnızca müzik üretirler, bizi eğlendirmek için. Bahçeleri yağmalamazlar, tarlalarda yuva yapmazlar. Yalnızca şarkı söylerler, hem de yürekleri paralanana dek. İşte o nedenle günahdır bülbülü öldürmek” şeklinde değinilmiştir. Romanın adında yer alan bülbül, tekil olsa da romanda bülbüle referans edilen birçok karakter vardır. Bu karakterler, tecavüzle suçlanan siyahi tutuklu Tom Robinson, siyahi birini savunan idealist avukat Atticus, çocukken çok başarılı olduğu halde fiziksel istismara uğramış şimdi ise evinden çıkmadan yaşayan, adının Arthur olduğunu daha sonra öğrendiğimiz Boo Radley ve özel yetenekli olan Atticus’un kızı Scout’tur.

“Kirpinin Zarafeti” adlı eserde ise, Paloma, yaşadığı apartmanda apartman görevlisi olarak çalışan Renee’nin iç dünyasının derin olması, özellikle Rus edebiyatına hakim kütüphanesinin olması; eşsiz ve pek ortalıkta görülmeyen zarif bir canlı olması nedeniyle kirpiye; ancak böyle olmanın da yüksek gelire sahip olmadan bir değer görmeyeceğini bilerek soğuk yapılı olması ve bunu apartman sakinlerinden saklaması nedeniyle kirpinin savunma mekanizması olarak kullandığı dikenlerine benzetmektedir. Paloma, kendi özünden bir parçayı Renee’de bulmaktadır, o da kendisi gibi yalnız ve özel bir insandır.

3.1. Ötekileştirme Türleri

Tablo 1’de görüldüğü üzere, Scout’un karşılaştığı ötekileştirme türlerinden; uyarma ile 3 defa, laf atma ile 3 defa, oyundan çıkarma ile 2 defa, ceza verme ile 1 defa, dalga geçme ile 1 defa, ortamda yalnız bırakma ile 1 defa ve bağırma ile 1 defa karşılaşmıştır.

Tablo 1

Scout karakterinin karşılaştığı ötekileştirme türleri

Ötekileştirme Türü	f
Uyarma	3
Laf atma	3
Oyundan çıkarma	2
Ceza verme	1
Dalga geçme	1
Ortamda yalnız bırakma	1
Bağırma	1

Paloma ise, Scout’tan farklı olarak bu ötekileştirme türlerine hiçbir zaman maruz kalmamıştır, aksine kendisine özgü ötekileştirmeyi diğerlerine karşı uygulamaktadır. Paloma, kendisini norma uyan insanlardan uzak tutmuştur ve “kendisini ötekileştirme” stratejisi kullanarak ördüğü sağlam duvarlar sayesinde herhangi bir ötekileştirilme durumu yaşamamıştır.

3.2. Ötekileştirilme İçeriği

Scout’un ötekileştirilmesine neden olan içerik aşağıdaki alt başlıklarda verilmektedir:

3.2.1. Okumayı erken sökmüş olmak

Henüz birinci sınıftayken Scout'un okumayı biliyor olmasına, uyarma ile başlayan öğretmen tutumu ceza verme ile sonlanmıştır.

“Sen en iyisi mi babana söyle, artık sana öğretmeyi bıraksın. Taze bir zihinle okumayı öğrenmeye başlamak daha iyidir. Ona söyle artık işi ben devralıyorum, verdiği hasarları gidermeye çalışacağım.” (Lee, 2014, s. 25).

“Bayan Caroline cetvelini aldı, elime hızla beş altı kez küçük birer fiske vurduktan sonra köşede durmamı söyledi. Sonunda Bayan Caroline'nin beni dövdüğünü anlayan sınıftakiler büyük bir kakhaha kopardılar.” (Lee, 2014, s. 31)

3.2.2. Konuşmalarda haklı çıkmak

Scout'un abisi Jem ve Dill ile maceraperest ve tehlikeli bir oyun oynarken, Atticus'a yakalanmışlardır. Abisi Jem Atticus'un oynadıkları oyuna ilişkin çektiği sorgulamalarına cevap verirken art arda yalan söylemiştir. Scout, abisinin gizleme davranışını yadırgar ve ona Atticus'un her şeyin zaten farkında olduğunu söylemesi üzerine, Jem, kız kardeşi haklı olmasına rağmen, sitemini Scout'un cinsiyetine vurgu yaparak etmiştir.

“Jem benim tam bir kız gibi konuştuğumu söyledi, kızlar her zaman kafalarından uydurmuş, işte o yüzden başka insanlar kızlardan nefret edermiş, kız gibi davranacaksam gidip kendim gibi kızlarla oynamalıyım.” (Lee, 2014, s. 54)

3.2.3. Maskülen özellikler göstermek

Scout, pantolon giymeyi etek giymeye tercih ediyordur, ancak bu özelliklerle Alexandra halası tarafından ayıplanır. Scout'un gerçek bir kız gibi davranmasını ister:

“Alexandra hala benim giyim kuşamıma takmıştı. Pantolon giydiğim sürece kibar bir hanım olamazdım; elbise giydiğim zaman bir şey yapamadığımı söyledim, o da pantolon giymeyi gerektiren şeyler yapmazsın olur biter, dedi. Alexandra halanın yapmamı istediği şeyler arasında küçük fırınlarla, çay takımlarıyla oynamak, doğduğum zaman armağan ettiği inci kolyeyi takmak vardı.” (Lee, 2014, s. 105)

3.2.4. Azınlık grubunu savunmak

Kasabada masum bir zenciye yapılan haksızlığı dile getirirken Scout'un kuzeni kendisine laf atmıştır. Scout'un babası Atticus hariç kasabadaki herkes zencilerin demokrasiden, insan eşitliğinden veya adaletten yararlanabilen insanlar olmadığına körü körüne inanmaktadır.

(Scout'un Kuzeni Scout için) “Zenci Hayranı” (Lee, 2014 s. 109)

Paloma, direkt ezen-ezilen hareketlerinin açıkça sergilendiği bir ortama maruz bırakılmamıştır. Ancak, apartman görevlisi olan arkadaşı Renee için ablasının düşüncelerinden rahatsız olmaktadır:

“Colombe ondan nefret ediyor ve onun insanlığın bir döküntüsü olduğunu düşünüyor. Colombe' göre, her koşulda, kültürel norma denk düşmeyen herkes insanlığın döküntüsüdür.” (Barbery, 2014, s. 126)

Paloma haksızlıkla ezilenin savunuculuğunu, bir duruş olarak go oyununu satranç oyununa tercih etmesi ile rahatlıkla göstermektedir:

“Satrançta yenmek için öldürmek gerek. Go'da yaşamak için inşa etmek gerek. Go oyununun en güzel yanlarından biri, kazanmak için yaşamak gerektiğinin, ama aynı zamanda ötekini de yaşatmak gereğinin kanıtlanmış olması. En açgözlü olan oyunu kaybeder. İncelikli bir denge oyunu. Karşıdakini ezmeden avantaj sağlamak gerekiyor.” (Barbery, 2014, s. 99)

3.3. Ötekileştirilme'ye Karşı Tepki Biçimleri

Çalışmanın ikinci araştırma problemi olan, ötekileştirme meselesi karşısında, Scout'un ve Paloma'nın bu mesele ile nasıl bir ilişki kurduğu Şekil 1'de gösterilmiştir. Tepki biçimleri, anlık veya erken ile uzun vadeli olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Şekil 1. Scout ve Paloma'nın Ötekileştirmeye Karşı Kullandığı Tepki Biçimleri

3.3.1. Anlık (Erken Tepki)

3.3.1.1. Dikkatini Başka Yere Yönelme

Scout, abisi ve Dill kendi aralarına arkadaş olarak almadığı vakitlerde komşusu Bayan Maudie ile vakit geçirir:

“Günlerini ağaç evde birlikte geçiriyor, planlar yapıyor, kumpaslar kuruyor ancak üçüncü bir kişiye gereksinimleri olduğu zaman beni çağırıyordular. Ama ben bir süre onların delidolu planlarının dışında kaldım, tam bir kız gibi davranmakla suçlanmak acı vericiydi ama o yaz alacakaranlık saatlerin çoğunu Bayan Maudie Atkinson ile, onun ön verandasında oturarak geçirdim.” (Lee, 2014, s. 55).

“... acı vericiydi ama o yaz alacakaranlık saatlerin çoğunu Bayan Maudie Atkinson ile, onun ön verandasında oturarak geçirdim.” ... “Jem ile Dill'in davranışları yüzünden Bayan Maudie'ye yakınlaşmak zorunda kalmıştım” (Lee, 2014, s.56).

3.3.1.2. Başkasını Manipüle Etme

Scout, başından beri ya öğretmeni ile anlaşmazlık yaşadığı için, ya da babasının bir zenciye avukatlık yapması ile ilgili yapılan öğrenci dedikodularından rahatsız olduğunu bahane göstererek okula gitmemekte diremiştir. Bir şekilde bunun gerçekleşmesi için farklı manipülasyonlara başvurmuştur:

“Geçen eylül ayının başları halsizlik nöbetleri, baş dönmeleri ve hafif mide rahatsızlıkları şikayetleriyle geçti. Hatta başımı, Bayan Rachel'in aşçısının kellik hastalığına yakalanmış oğlunun kafasına sürme ayrıcalığı için oğlana para vermeye kadar vardırımdı işi. İşe yaramadı.” (Lee, 2014, s.97).

3.3.1.3. Güvendiği Birine Danışma

Scout, hukukçu olan babası Atticus'u örnek almaktadır. Alexandra hala, eve yatılı konuk olarak geldiğinde Scout'un özgürlüğü kısıtlanmıştır. Halasının dayattığı görgü kurallarını uygulamaktan kaçınmak ile ona büyük olduğu için saygılı davranmak arasında sıkışmıştır. Bu sıkışma halinde Atticus'la iletişim kurmuştur.

“Atticus'tan ikna gücünü kullanmasını istediğim zaman Atticus bana öyle bir gücünün olmadığını söyledi; biz orada konuştuk, halam nereye isterse oraya otururduk. Ayrıca Alexandra halanın kızları pek anlamadığını, kız çocuğu sahibi olmadığını söyledi.” (Lee, 2014, s.107).

3.3.2. Uzun Vadeli Tepki

3.3.2.1. Kendini Maskeleye

Scout, gerek öğretmeninden gerekse arkadaşları tarafından düşürüldüğü durumdan kaçınmak adına, kendisini gizlemek istemektedir. Sınıfta okumayı söktüğünü dile getirmeyecek, ayrıca bunun nedenleri üzerinde düşünmemek için konuyu kendi içinde kapatacaktır. Böylece, çevreye “ben aslında diğerlerinden farklı değilim.” mesajı verecektir.

“Bayan Caroline'a her gece bir şeyler okuduğumuzu söylersen beni azarlar, azarlamasını istemem.” (Lee, 2014, s. 43).

“İnsanların çok tuhaf yaratıklar olduğu sonucuna varmayıp da ne yapabilirim? Onları düşünmekten vazgeçtim, düşünmek zorunda kalıncaya kadar da düşünmedim.” (Lee, 2014, s. 307).

3.3.2.2. Kendi Benzerini Bulma

Scout, kendisine benzer bir arkadaştan yoksundur; babasıyla nadir zamanlarda arkadaş gibi konuşabilmektedir. Drill ve abisi Jem kendisinden büyüktür, aralarında tek kız ve yaşça küçük olması bazen grupta istenmeyen kişiye dönüşebilmesine neden olmaktadır. Paloma'nın çevresi ise üst düzey, okumuş yüksek kültürde insanlarla çevrilir. Ancak Paloma, derinliği olan bireylere kendisini yakın hissedebiliyordu. Bu kişiler romanda özel dünyaları olan Renee ve Kakura'dır.

(Renee kendisi için) “Kimsenin haberi olmadan okumayı öğrendim. Bayan öğretmen diğer çocuklara henüz harfleri tek tek öğretirken ben yazılı işaretlerin aralarında kurdukları dayanışmayı, onların sonsuz bileşimlerini ve ilk gün adım seslendiğinde beni bu yerlere uygun hale getirmiş olan olağanüstü sesleri uzun zamandır biliyordum. (Barbery, 2014, s. 35)

(Paloma Renee için) “Kapıcılık oynamak ve geri zekalı görünmek için elinden geleni yapıyor. Ama ben onu Jean Arthens'le konuşurken, Diane'ın tepesine çıkmış Neptün'le konuşurken, selam vermeden geçen apartman sakini bayanlara bakarken çok gözlemledim. Madam Michel'de kibrinin zarafeti var: Dışarıdan dikenlerle zırhlı, tam bir kale, ama bence içinde kirpiller kadar doğrudan bir rafinelik var. Onlar haksız yere duyarsız, uyuşuk görülen, şiddetli oranda yalnız ve korkunç bir şekilde zarif hayvanlar.” (Barbery, 2014, s. 127)

(Paloma Kakuro için) “İnsanları araştıran ve öteyi gören biriyle ilk kez karşılaşıyorum.” (Barbery, 2014, s. 128)

3.3.2.3. Kendini Ötekileştirme

Roman boyunca Paloma'nın ötekileştirildiğine rastlanmamıştır, ancak bu konuyla ilişki kurma biçimi “Ben sizlerden farklıyım, bu durumda siz beni zaten anlayamazsınız.” şeklindedir. Paloma'nın kendisini ötekileştirmeye örnek olan davranışlar, (1) kendisini üstün görenleri eleştirmek, (2) düzene karşı bir tavır takınmak, (3) -miş gibi davranışlara tahammül göstermemek, (4) olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

3.3.2.3.1. Kendisini üstün görenleri eleştirmek

Scout'un yaşadığı ortamda kırk kanaat geçinen, ailede büyük fertlerin bir kısmının okuma bilmediği insanlar bulunurken; bunun tam aksine Paloma'nın çevresinde okumuş ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek insanlar vardır. Scout aşağı görülen azınlık grubunu savunurken, Paloma kendisini üstün gören bireylere karşı, bu kişiler kendi annesi, babası veya ablası olsa dahi sert eleştiri içerisindedir.

“Babam önce bakandı, şimdi vekil. Belli ki meclis mahzenindeki şarapları tüketerek geçecek ömrü. Annem... Evet, annem, tam bir aydın değilse de eğitilmiş. Edebiyat doktorası yapmış. Yemek davetiyelerini hiç hatasız yazıyor ve vaktini edebiyata yaptığı göndermelerle bizi bayıltarak geçiriyor.” (Barbery, 2014, s. 15)

Paloma, babasının yüksek pozisyonu ve bunun işe yararlılığı arasındaki zıtlığı kendisine göre mizahi dil kullanımıyla anlatmıştır. Babası için hissettiği yüzeyselliği daha açık olarak “Babam gülünç olmayan yetişkin rolü oynayan tam bir yumurcak.” (Barbery, 2014, s. 80) şeklinde ifade etmiştir. Ailesinin geneli için taşıdığı duyguları ise şu ifadelerle göstermiştir:

“Babam, annem ve Colombe. Tamamen gevşek ve uyuşuk, duygudan yoksunlar.” (Barbery, 2014, s. 41)

3.3.2.3.2. Düzene karşı bir tavır takınmak

Paloma, politika-akademisyen-öğretmen-emekçi olmak üzere yukarıdan aşağıya doğru çizilen hiyerarşideki tıkanıklığı şu şekilde dile getirmiştir:

“Yapmayı bilenler yapıyorlar, yapmayı bilmeyenler öğretiyorlar, öğretmeyi bilmeyenler öğretmenlere öğretiyorlar ve öğretmenlere öğretmeyi bilmeyenler politika yapıyorlar.” (Barbery, 2014, s. 45)

3.3.2.3.3. Mış gibi davranışlara tahammül göstermemek

Paloma, ablası Colombe'nin felsefe alanında doktora yapmasına rağmen, sahip olduğu bilgisi ile içselleştirdiği bilgisi arasındaki düzey tutarsızlığına olan tahammülsüzlüğünü tuttuğu derin düşünce günlüğünde şu şekilde dile getirmiştir:

“Birkaç aydan beri Colombe kafaya iki şeyi takmış durumda: Düzen ve temizlik. Sonuç gayet hoş: Bir zombi olan ben pasaklıya dönüştüm. Vaktini tiz sesiyle bana bağırarak geçiriyor, çünkü mutfakta kırıntılar bıraktım, çünkü bu sabah duşta bir saç telli kalmış. Üstelik yalnızca bana da öfkelenmiyor. Dağınıklık ve kırıntı yüzünden sabahtan akşama dek herkesi fırçalıyor... Bu arada, temel psikolojik hipotezimi size belirtiyim: Colombe'un içi öylesine kaotik, hem boş hem de tıka basa dolu ki, kendi içini düzelterek ve temizleyerek kendi kendini düzenlemeye çalışıyor.” (Barbery, 2014, s. 71-72)

3.3. Çevrenin Davranış Değişimi

Scout ve Paloma'nın çevreye karşı izledikleri tepkisel stratejileri, çevrenin kendilerine karşı tutum ve algılarını değiştirmede yeterli olmamıştır. Ancak, bu yolculukta kendilerinin değiştiği gözlemlenmiştir. Her iki karakter ötekileştirme meselesini farklı şekillerde deneyimlemelerine rağmen, yaşadıkları duyguları aynıdır: sıkılma. Scout kendisi için yeni olan

hiçbir şey öğrenemediği okulundan, Paloma çevrelendiği yüzeysel ve ezbere yaşayan insanlardan çektiği sıkıntısını aşağıdaki şekillerde dile getirmektedir:

(Scout) “Okul günlerimin geri kalanı ilk günden daha iyi geçmedi...Jem tek başınayken de grup içindeyken de başarılı oluyordu, ama o iyi bir örnek değildi; insanların geliştirdiği hiçbir eğitim sistemi onun kitaplara ulaşmasını engelleyemezdi. Bana gelince ben Time dergisinden evde elime geçtikçe okuduğum şeylerden öğrendiklerim dışında başka bir şey bilmiyordum ama Maycomb eğitim sisteminin koşu bandı üzerinde acelesizce ilerlerken bir şeylerin elimden hileyle alındığı duygusundan kurtulamıyordum. Elimden alınan o şey neydi, bilmiyordum ama bu eyaletin niyetinin bana on iki yıl can sıkıntısı yaşatmak olduğuna inanmıyordum.” (Lee, 2014, s.44)

Okul açıldı. İkinci sınıf da birincisi kadar kötüydü, hatta daha kötü- yine bazı kartlar gösteriyor, okuyup yazmanıza izin vermiyorlardı. (Lee, 2014, s.76)

(Paloma) “Kesin olan şu ki ben o kavanozun içine girmeyeceğim...”Yaşamın bir güldürü olduğuna kesinlikle inanmama rağmen sonuna kadar dayanabileceğimi sanmıyorum. ... Yetişkinler arası yarışa bir kez girdikten sonra saçmalık duygusuna karşı koymaya devam edebilecek miyim? Sanmıyorum, bu yüzden karar aldım: Bu okul yılının sonunda, on üç yaşına gireceğim 16 Haziran’da intihar edeceğim.” (Barbery, 2014, s.16)

Zamanla Paloma, diğerlerindeki sahteciliği eleştirmekten, kendisinde sahicilik arayışına doğru yönelmeye başlamıştır. Farklılığını ortak fayda uğuruna çalıştırabileceğini günlüğünde ifade ettiği sözlerle kristalleştirmiştir:

“İnsanlığın gelişimini, insan soyunun hayatta kalması, mutluluğu ya da yükselişi için temel sorunların çözümünü, dünyada Güzelliğin egemen olmasını ya da felsefi sahicilik için haklı mücadeleyi benim dert etmem gerekiyor.... Platon, Epikür, Descartes, Spinoza, Kant, Hegel, hatta Husserl üzerine mi çalışıyoruz? Estetik, politika, ahlak, epistemoloji, metafizik üzerine mi çalışıyoruz? Eğitime, bir eserin oluşumuna, araştırmaya, kültüre mi adıyoruz kendimizi? Fark etmez. Çünkü, böyle bir konuda, tek tek önemli olan niyettir: Ya düşüncüyü yükseltmek, ortak yarara katkıda bulunmak ya da kendini sürdürmekten başka hedefi ve kısır seçkinlerin kendini üretmesinden başka işlevi olmayan bir skolastiğe katılmak. İşte üniversite böyle böyle kapalı bir sınıf haline geliyor.” (Barbery, 2014, s. 230)

Tom Robinson’un mahkemede yargılanarak suçlu olmadığı halde suçlanması durumunun ardından, Scout ile Jem’in arasında geçen konuşmada, Scout’un insanlık hakkında olgun bir düşünceye ulaştığı gözlemlenmektedir. Bu, Scout’un insanlığı eşitlik düşüncesinde yoğunlaşarak etrafındakiler için önceden var olan yargılarını hafiflettiği anlamına gelmektedir.

(Jem) “... Biliyor musun Scout, ben bir şey çözdüm. Dünyada dört grup insan var. Bizim gibi komşularımız gibi sıradan insanlar, ormanda yaşayan Cunninghamlar gibi insanlar, bataklıkta yaşayan Ewallar gibi insanlar, bir de zenciler.

....

(Scout) “Bak, Jem bana kalırsa tek bir tür insan var. İnsanların hepsi insan.” (Lee, 2014, s. 285- 286)

Her iki karakterin düşüncelerindeki nitelikli değişim bir yana, temel olarak hissettikleri sıkılma duygusu da bu değişimle eş zamanlı olarak ortadan kalkmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, özel yetenekli kız çocuklarının nasıl ötekileştirildiği, bu durum karşısında kendilerinin nasıl tepkide bulunduğu ve bu tepkilerin çevrede değişim yaratıp yaratmadığı

olmak üzere üç soruyu cevaplamak amacıyla, Bülbülü Öldürmek ve Kirpinin Zarafeti adlı eserler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın ilk iki sorusu için “birinde öyle diğersindeyse böyle” türünde ikili cevaplar bulurken, sonuncu soruda birleşme gözlemlenmiştir.

Araştırmanın karakterlerin nasıl ötekileştirildiğine ilişkin ilk sorusu, Scout için çok açık olarak yanıtlanabilmektedir. Scout’un karşılaştığı uyarma, laf atma, oyundan çıkarma, ceza verme, dalga geçme, yalnız bırakma, bağırma durumları, özel gereksinimliler grubunda yer alan diğer çocukların karşılaştığı ötekileştirme türleriyle benzerlik taşımaktadır. Ancak, farklılığı ötekileştirme içerikleri oluşturmaktadır. Bunlar, sırayla; okumayı erken sökmüş olma, bir konuda kendi geliştirdiği argümanlarıyla haklı çıkma, maskülen özellikler gösterme ve haksızlığa tahammülsüzlüktür. Özel yetenekli kız çocuklar konusunda yapılan araştırmalar, liderlik ve bağımsızlık özellikleri nedeniyle daha maskülen davranabileceklerini, çocukken kendilerine erkek Fatma (tomboy), küçük patron gibi isimler takılmış olabileceğini (Eddles-Hirsch, 2013, Fox, 1981, Lee, 2000) ifade etmişlerdir. Bu nedenle, adalete karşı yüksek duyarlılıkları (Bailey, 2010, Lewis, Kitano & Lynch, 1992) maskülen tavır ile birleştiğinde, kendilerini bir kavganın ortasında rahatlıkla bulabileceklerdir. Bu özelliklerine paralel olarak da, ötekileştirmeye kızların zorbalığa sessiz kalacağını varsayan okuldaki erkek arkadaşları, gelenek göreneklere göre davranılmasını bekleyen aile ebeveynleri veya özel yetenek gerçeğini bilmeyen öğretmenler tarafından maruz kalabilmektedirler.

Özel yetenekli çocuklar, öğretmenleri veya okul yönetimini temsil eden kişiler arasında otorite gerilimi yaşayabilmektedir (Delaune, 2018; Geake, & Gross, 2008). Bu gerilimin derecesi de okulun gelenekçi veya primitif bir ödül-ceza yaklaşımını benimsemesiyle daha da artabilmektedir. Bu çocuklar, cinsiyetten bağımsız olarak daha serbest, özgürlüğün kendisine verildiği okullarda eğitim almayı tercih etmektedir (Karnes, Johnsen & Goree, 2005). Sevdikleri öğretmen özelliklerini de arkadaşçıl, öğrenciye güvenen, mizah anlayışı kuvvetli, konu bilgisi sağlam ve organize, hayal gücü yüksek, açık sınıf tartışmalarına izin veren, öğrencilere yetişkin muamelesi gösteren şeklinde tarif etmişlerdir (Maddux, Samples-Lachmann & Cummings, 1985). Kendileri için açılan yaz okullarının sonunda, geri bildirim olarak, bağımsızlıklarının ve özgüvenlerinin artırdığını, kendi gibileriyle sıkı bağlar kurduklarını ve eğitimin gelecekteki kariyer planlamaları için destek olduğunu belirtmişlerdir (Lee, Olszewski-Kubilius, Makel, & Putallaz, 2015).

Çalışmanın ikinci sorusu olan çevre tutumu karşısında nasıl bir profil çizdikleri ise, konunun kendileri için sıcaklığına veya çatışmayı nerede ve kimlerle yaşandığına göre değişmektedir. Scout ve Paloma, tepkilerini kısa vadeli olarak; dikkatini başka yere yönelme, başkasını manipüle etme, güvendiği birine danışma; uzun vadeli olarak ise, kendini maskeleyme, kendini ötekileştirme ve kendi benzerini bulma şeklinde göstermişlerdir. (Bkz. Şekil 1). Ancak, her iki karakter ötekileştirilme ve ötekileştirme ile baş etme yolları konularında belirgin farklılıklar göstermektedir.

Scout’un stratejileri, kendini maskeleyme üzerine yoğunlaşırken, Paloma kendini ötekileştirme ve kendi gibilerini bulma yolunu tercih etmiştir. Scout’un kendi abisi ve abisinin arkadaşları haricinde bir arkadaşı yoktur. Paloma ise, Japon komşusu Kaku ve apartman görevlisi Renee ile arkadaşlık geliştirerek kendi benzerlerini bulabilmiştir. Özel yetenekli çocukların sosyal duygusal yaşamını araştıran çalışmalar arkadaşlarının ya olmadığını ya çok az olduğunu belirtmişlerdir (Shore, Chichekian, Gyles & Walker, 2018). Büyük olasılıkla, arkadaşlık yapılan bu kişiler de kendilerinden yaşça büyüktür. Hem Scout’un hem de Paloma’nın arkadaş olmak için kendisinden büyük insanları seçmeleri manidardır. Özel yetenekli çocukların kendi yaşlılarına oranla daha olgun oldukları gözlemlenmekte (Gross, 2009); kendilerinden daha büyük yaştakilerle arkadaş olmayı tercih etmektedirler (Gross, 2001; Robinson, 2008).

Scout'un kendi yeteneği hakkında bilgilendirilmemiş ve kendisinin de bunu henüz adlandıramamışken, Paloma kendi yeteneklerinin en ince ayrıntısına kadar farkındadır. Scout kendisi için; "İnsanlar çok tuhaf" derken; Paloma "Muhtemelen çok zeki biriyim." cümlesini kurmuştur. Birinde çevreyi anlama çabası varken, diğeri kendini çevreden soyutlamıştır. Paloma eleştirel bakışlarını dışarıya doğru yönlendirirken, Scout çevresini henüz kabullenememe duygusuna yenik düşmektedir. Paloma'nın kendisi ile başkaları arasındaki seviyenin farkında olması ve eleştirelliği çevresine yansıtması, tepki olarak kendini ötekileştirme davranışını pekiştirmesini sağlamıştır. Paloma bütün çabasını, "herkes" için tanımladığı *kavanozdaki balığa* dönüşmeme üzerine yoğunlaştırmaktadır. Scout ise, bu tepki biçimini hiçbir zaman kullanmamıştır.

Cinsiyetten bağımsız özel yetenekli çocukların yalnızlıkları çokça bilindik bir meseleyken, ötekileştirilmeleri adı altında herhangi bir yayına rastlamak pek mümkün değildir. Bu tür bir dışlama ile bu çocuklar arasında doğrudan bağlantı kurmak esasında güçtür. Özel yetenekli bireylerin azınlık grubunda olmalarından kaynaklı buna maruz kalabilecekleri tahmin edilse de yüksek yeteneği sayesinde "dışlanma" durumunu ya problem etmeyebileceği ya da karşılaştığı bu durumla baş edebileceği varsayılabilir. İkili varsayımın sorusu da özel yetenekli çocuklar ötekileştiriliyorlar mı yoksa ötekileştiriyorlar mı gibi şekillenebilmektedir.

Sorunun kendisi gibi cevabı da çift taraflılığı taşımaktadır. İki romanın karşılaştırmalı incelenmesi, özel yetenekli bir çocuğun sadece ötekileştirilmeye maruz kalabileceğini veya kendisi ötekileştirirse bile bunun diğerlerinin kendisini ötekileştirmesinden kaynaklı olduğunu düşünmek safça bir tutum olabileceğini göstermektedir. Scout'tan farklı olarak, Paloma ötekileştirilme durumuyla roman boyunca hiç karşılaşmamıştır. Paloma, öylesine kendisine özgü, umursamaz, dik başlı, sakın ve soğuk bir karaktere oturtulmuştur ki, sanki başından beri o öyle bir kızdır.

Her iki karakterin karşılaştığı ötekileştirme durumu ile bu durumla kurduğu ilişki farklı olmasına rağmen, karakterler araştırmanın üçüncü sorusunda birleşmişlerdir. Romanın gelişen öyküsünde, değişen çevre değil, kahramanların kendileri olmuştur. Scout ve Paloma, romanın sonunda yetenekleri üzerinde yoğurdukları deneyimleri ve bundan elde ettikleri farkındalıkla potansiyellerini insanlık adına kullanmaya karar vermişlerdir. Sınıfta mizahı kullanarak popüleriği arttırmayı tercih eden (Bergen, 2009) özel yetenekli erkek öğrencilerden farklı olarak, kızlar arkadaş edinmek adına ya özel yetenekliliklerini inkar ederek sanki okulunu başaramıyormuş gibi (Swiatek & Dorr, 1998) veya ancak diğerleri kadar başarabiliyormuş gibi davranmayı (Silverman, 1993) ya da sınıf arkadaşlarının derslerinde başarılı olmaları için onlara yardım etmeyi (Maupin, 2014) tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Özellikle *arkadaşlarına yardım* stratejisi çevreye "işte bakın zekamın sizin için de faydası var" şeklinde bir mesaj vermektir. Her iki romanda yer alan ana karakterlerin "yeteneği insanlığın gelişimi adına kullanma" düşünçesine evrilmeleri kararları, özel yetenekli kız öğrencilerin sosyal engelleriyle baş etmede kullandıkları yönteminin bir başka versiyonu olabilmektedir.

TEŐEKKÜR

"Kirpinin Zarafeti" adlı kitabı okuyarak veri analizlerini doğrulamamda yardımcı olan Hatun Yaman Gülmez'e teőekkür ederim.

KAYNAKÇA

- Bailey, C. L. (2010). Overexcitabilities and sensitivities: Implications of Dabrowski's theory of positive disintegration for counseling the gifted. *Çevrim-içi: http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas10/Article_10.pdf*, Erişim tarihi, 13, 2013.
- Baum, S. (1986). The gifted Preschooler: An awesome delight. *G/C/T*, 9(4), 42-45.
- Bayoğlu, F. (2010). Simone de Beauvoir: öteki olarak kadın. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 15, 71-78.
- Beauvoir, Simone de (1993) Kadın İkinci Cins I: Genç Kızlık Çağı, çev. Bertan Onaran, 7.Baskı, İstanbul: Payel Yayınları
- Bergen, D. (2009). Gifted children's humor preferences, sense of humor, and comprehension of riddles.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnekler çalışmaları. Siyasal Kitabevi.
- Brown, W., & Rogan, J. (1983). Reading and young gifted children. *Roeper Review*, 5(3), 6-9.
- Card, J. J., Steel, L., & Abeles, R. P. (1980). Sex differences in realization of individual potential for achievement. *Journal of vocational behavior*, 17(1), 1-21.
- Cartwright D P (1953) Analysis of Qualitative Material, L. Festinger and D. Katz (eds), Research Methods in the Behavioral Sciences , Holt, Rinehart and Winston, New York, pp. 421-470.
- Cooley, D., Chauvin, J. C., & Karnes, F. A. (1984). Gifted females: A comparison of attitudes by male and female teachers. *Roeper Review*, 6, 164-167.
- Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de kadının çalışma yaşamından dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (31), 25-47.
- Delaune, A. (2018). Tensions with the term 'gifted': New Zealand infant and toddler teachers' perspectives on giftedness. *Australasian Journal of Gifted Education*, 27(2), 5-15.
- Geake, J. G., & Gross, M. U. (2008). Teachers' negative affect toward academically gifted students: An evolutionary psychological study. *Gifted Child Quarterly*, 52(3), 217-231.
- Gross, M. U. (1999). Small poppies: Highly gifted children in the early years. *Roeper review*, 21(3), 207-214.

Gross, M. U. (2001). Play Partner" or" Sure Shelter"? Why gifted children prefer older friends. In 4th Australasian International Conference on the Education of Gifted Students. Melbourne: August.

Gross, M. U. (2009). Highly gifted young people: Development from childhood to adulthood. In *International handbook on giftedness* (pp. 337-351). Springer, Dordrecht.

Gürbüz, S., Şahın, F., (2016). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Eddles-Hirsch, K. (2013). Girly girls, tomboys, athletes and nerds: A phenomenological study of social context in the specialised school environment. *Scottish Journal of Arts, Social Sciences and Scientific Studies*, 17(1).

Enarson, E. P. (2012). *Women confronting natural disaster: From vulnerability to resilience* (p. 245). Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.

Fox, L. (1981). Mathematically able girls: A special challenge. *The Arithmetic Teacher*, 28(6).

Hacker, H. M. (1951). Women as a minority group. *Social forces*, 60-69.

Harrison, C. (1999). Visual representation of the young gifted child. *Roeper Review*, 21(3).

Hollinger, C. L., & Fleming, E. S. (1992). A longitudinal examination of life choices of gifted and talented young women 1. *Gifted Child Quarterly*, 36(4), 207-212.

Janis I L (1949) The Problem of Validating Content Analysis. H.D. Lasswell ve ark (eds), *The Language of Politics: Studies in Quantitative Semantics*, George Stewart. New York, pp. 55-82.

Kapancı, K. B. (2016). Yargıtay'ın "öteki kadın tazminatı" içtihatlarının değerlendirilmesi. *Türk Medeni Kanunu'nun 90. Yılında Aile Hukukunu Yeniden Düşünmek Sempozyumu*.

Kaplan, M., & Kaplan, B. T. (2020). Onlar İçin Durmak Yok, Sürekli Çalışmak Var: Ev Temizliği Endüstrisindeki "Öteki Kadınlar". *PROCEEDINGS E-BOOK*, 517.

Karnes, F. A., Johnsen, S. K., & Goree, K. (2005). *Independent study for gifted learners*. Prufrock Press Inc..

Klein, A. G., & Zehms, D. (1996). Self-concept and gifted girls: A cross sectional study of intellectually gifted females in grades 3, 5, 8. *Roeper review*, 19(1), 30-34.

Lee, L. (2000). Teachers conceptions of giftedness: what does it mean for young boys and girls?. *Australasian Journal of Gifted Education*, 9(2), 24-32.

- Lee, S. Y., Olszewski-Kubilius, P., Makel, M. C., & Putallaz, M. (2015). Gifted students' perceptions of an accelerated summer program and social support. *Gifted Child Quarterly*, 59(4).
- Lewis, R. B., Kitano, M. K., & Lynch, E. W. (1992). Psychological intensities in gifted adults. *Roeper Review*, 15(1), 25-31.
- Lundberg, U., & Frankenhaeuser, M. (1999). Stress and workload of men and women in high-ranking positions. *Journal of occupational health psychology*, 4(2), 142.
- Maddux, C. D., Samples-Lachmann, I., & Cummings, R. E. (1985). Preferences of gifted students for selected teacher characteristics. *Gifted Child Quarterly*, 29(4), 160-163.
- Maupin, K. (2014). *Cheating, Dishonesty, and Manipulation: Why Bright Kids Do it*. Great Potential Press, Incorporated.
- McCormick, M. E., & Wolf, J. S. (1993). Intervention programs for gifted girls. *Roeper Review*, 16(2), 85-88.
- Merriam, S. B. (2015). Qualitative research: Designing, implementing, and publishing a study. In *Handbook of research on scholarly publishing and research methods* (pp. 125-140). IGI Global.
- Murphy, E., & Graff, E. J. (2006). *Getting even: Why women don't get paid like men--and what to do about it*. Simon and Schuster.
- Morelock, M. J. (1992). Giftedness: The view from within. *Understanding our gifted*, 4(3), 1.
- Nochlin, L. (1999). *Representing women* (p. 272). Nueva York: Thames and Hudson.
- Parpart, J. L. (1993). Who is the 'Other'? A postmodern feminist critique of women and development theory and practice. *Development and change*, 24(3), 439-464.
- Reis, S. M., & Callahan, C. M. (1989). Gifted females: They've come a long way—or have they?. *Journal for the Education of the Gifted*, 12(2), 99-117.
- Robinson, N. M. (2008). The social world of gifted children and youth. In *Handbook of giftedness in children* (pp. 33-51). Springer, Boston, MA.
- Shore, B. M., Chickekian, T., Gyles, P. D., & Walker, C. (2018). Friendships of gifted children and youth: Updated insights and understanding. *The Sage Handbook of gifted and talented education*.
- Siegle, D., & Reis, S. M. (1994). Gender differences in teacher and student perceptions of students' ability and effort. *Journal of Secondary Gifted Education*, 6(2), 86-92.

Siegle, D., & Reis, S. (1998). Gender differences in teacher and student perceptions of gifted students' ability and effort. *Gifted Child Quarterly*, 42, 39–47.

Siegle, D., & Reis, S. M. (1998). Gender differences in teacher and student perceptions of gifted students' ability and effort. *Gifted Child Quarterly*, 42(1), 39-47.

Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Love Publishing Co., 1777 South Bellaire St., Denver, CO 80222.

Solano, C. H. (1976). Teacher and pupil stereotypes of gifted boys and girls.

Swiatek, M. A., & Dorr, R. M. (1998). Revision of the Social Coping Questionnaire: Replication and extension of previous findings. *Journal of Secondary Gifted Education*, 10(1).

Tirri, K., & Nokelainen, P. (2010). The influence of self-perception of abilities and attribution styles on academic choices: Implications for gifted education. *Roeper Review*, 33(1), 26-32.

Tunç-Subaşı, S. (2020). Bir İktidar Aracı Olarak Ev: Geriye Kalan ve Öldüren Cazibe'de" Eril Tahakküm" ve" Öteki Kadınlar". *Kadin/Woman 2000*, 21(2).

Türk Dil Kurumu sözlükleri (t.y.). Dışlanmak. *Genel Türkçe sözlüğü* içinde. 5 Mart 2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.

van der Sluis, S., Derom, C., Thiery, E., Bartels, M., Polderman, T. J., Verhulst, F. C., ... & Boomsma, D. I. (2008). Sex differences on the WISC-R in Belgium and the Netherlands. *Intelligence*, 36(1), 48-67.

Webb, S. (1891). The alleged differences in the wages paid to men and to women for similar work. *The Economic Journal*, 1(4), 635-662.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, N. G, Tutuk, T. (2017). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim. A. Arı ve M. S. Kartal, (Ed.) *Tüm Öğretmenlik Programları için Özel Eğitime Giriş* içinde (s. 41-65). Eğitim Yayınevi: Konya.